

GIMNAZIJSKI PROJEKTNI DAN – kratka vsebina

Soboto, 21. septembra 2019, so se koprski gimnazijci tretjega letnika, pod vodstvom profesorice **Damjane Flego** in **Tanje Turk**, posvetili **spoznavanju fašizma**, s katerimi so se morali spopadati Primorci. Nosilec projekta, Združenje protifašistov, borcev za vrednote NOB veteranov Koper je med drugim, pod strokovnim vodenjem in predavanjem **dr. Salvatorja Žitka** in **Brigite Jenko**, predstavilo posebno zbirko koprskega Pokrajinskega muzeja o novejši zgodovini. Grozote in trpljenje, ki ga je povzročal fašizem in grozodejstva II. sv. vojne so jim podala **Miloš Ivančič** ter **Danilo Ivančič** v spominski sobi in ob bunkerju tiskarne v vasi Gabrovica. Pri izvedbi projekta sta aktivno sodelovala tudi **Vincenc Hrabar** in **Irena Sirotič Dobrila**.

Dijaki so z zanimanjem prisluhnili pripovedim starejših, ki so doživljali grozote in se spomnijo fašizma in NOB. Veliko mlajših udeležencev je spregovorilo o brigadirskih akcijah in osamosvojitveni vojni. Stalna razstava novejše zgodovine v Pokrajinskem muzeju Koper prikazuje boj primorskih Slovencev za narodnostni obstoj na območju južne Primorske, zlasti pa Slovenske Istre ter prizadevanja za priključitev k matični domovini.

Zbirka je razdeljena na 4 obdobja, ki časovno segajo od ustavne dobe 1861 oziroma začetkov narodne prebuje istrskih Slovencev in Hrvatov v osemdesetih letih 19. stoletja, pa do I. svetovne vojne. Zgodovinski pregled se nadaljuje z orisom medvojnega obdobja, NOB, do Londonskega memoranduma leta 1954 oziroma priključitve k matični Sloveniji. Dijaki so si podrobneje ogledali zlasti obdobje med obema vojnama 1918-1941 s prihodom fašizma na oblast (po letu 1922) in njegovo raznarodovalno politiko z vsemi oblikami terorja in nacionalnega pritiska na Slovence znotraj tedanje Julijske krajine.

Z avtobusom so obiskali tudi partizansko Gabrovico, kjer se je v času fašizma od leta 1921 in med vojno dogajalo veliko hudega. Vas je bila požgana, v ognju je zgorelo 9 ljudi, od 4-letne punčke do 82-letnega starca. Ogledali so si spominsko sobo in bunker, kjer je bila tiskarna. Na spomeniku pod Črnim pa je spomenik vsem žrtvam iz Gabrovice in okoliških vasi Kraškega roba ali Bržanije, na katerem je napisanih 181 imen.

S strani Kluba brigadirjev Slovenskega primorja in Istre, so z gimnazijci sodelovali **Edelman Jurinčič**, **Majda Šavle**, **Zvezdan Božič** in **Elvin Maršič**, ki je skrbel za tehnično opremo.

Nekdanje prostovoljno delo v obliki mladinskih delovnih brigad je bilo najprej organizirano med NOB. V žitorodnih pokrajinah so, v glavnem ponoči, opravljali žetve, zbirali oblačila, hrano, ipd. Takoj po vojni so odstranjevali ruševine, gradili ceste, železnice, zadružne domove, šole ...

Kasneje pa so nudili pomoč po naravnih nesrečah ter na manj razvitih območjih, pomagali so starejšim ljudem, bolnim ter se hkrati posvečali kulturnemu ustvarjanju in vsakovrstnemu izobraževanju.

Brigadirskemu prostovoljnemu delu dajejo pomen vidni materialni dosežki, še bolj pa razvijanje in utrjevanje vrednot, ki povezujejo med seboj ljudi s pozitivnim odnosom do sveta. Gre za prispevek k oblikovanju posameznika s svobodnim razmišljanjem, ustvarjalnostjo, z visoko postavljenimi cilji in za socializacijski proces, v katerem sprejemaš kulturne razlike kot normalen del širšega okolja. Ob tem se je krepila odgovornost do skupnosti zaradi skupnih ciljev, k čemur sodijo tudi prizadevnost, požrtvovalnost, nesebičnost in domovinska zavest.

V prostorih muzeja sta **Valter Viler** in **Leopold Čuček** iz Območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo "Slovenska Istra" dijakom predstavila procese, ki so omogočili osamosvojitve Slovenije s poudarki mejnikov, prizadevanjih za priznanje samostojnosti

Republike Slovenije, prizadevanjih vseh, ki smo prispevali k temu, da živimo v samostojni in neodvisni državi Republiki Sloveniji.

Dijakom in dijakinjam so posebej izpostavili dogodke in pomen spremembe ustave SFRJ v letu 1974, življenja v skupni državi Jugoslaviji, smrt predsednika SFRJ Josipa Broza Tita 04.05.1980, pomlad Evropskih narodov 1987-1990 – spremembe v vzhodno evropskih državah z režimskim enopartijskim vodenjem, vojaški proces proti četverici leta 1988 ter ustanovitev prvih političnih strank v Sloveniji. Spoznali so pomen majniške deklaracije, akcije Sever, prve demokratične večstrankarske volitve 1990, ustanovitev MSZN, plebiscit, pomenu dneva državnosti, brionsko deklaracijo, idr.